

ЖИТИ У ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ!

Вісник

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№5 (85)
ВЕРЕСЕНЬ-
ЖОВТЕНЬ 2020 р.

Заснована
у 2006 році

Розповсюджується
безкоштовно

ЛІМІТИ НА ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ У 2020 РОЦІ – ОТРИМАНО ● СПІВПРАЦЯ З НАСЕЛЕННЯМ

Одним із важливих завдань Карпатського біосферного заповідника – сприяння сталого розвитку місцевих територіальних громад. На даний час більшість населених пунктів, які розташовані у зоні діяльності заповідника не газифіковані і тому, паливні дрова для громадян, працівників заповідника та закладів соціальної сфери практично є єдиним засобом для опалення будівель.

Слід зазначити, що відповідно до статті 12 Закону України «Про природно-заповідний фонд України», повноваження щодо управління територіями та об'єктами природно-заповідного фонду закріплено за їх спеціальними адміністраціями, а відповідно, до статті 38 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» громадянам гарантується право на загальне використання природних ресурсів для задоволення їх життєво необхідних потреб.

Карпатський біосферний заповідник на звернення місцевих рад щорічно протягом уже понад 25 років, внаслідок проведення санітарно-оздоровчих заходів та інших рубок, виділяє громадянам, працівникам заповідника та для потреб соціальних закладів і ведення полонинського господарства близько 7-8 тис. м³ паливних дров та будівельної деревини, крім цього 500-700 м³ деревини заповідник використовує для власних потреб (опалення службових приміщень та проведення природоохоронних заходів).

У такому режимі, включно до 2019 року, хоч і не просто, але адміністрації заповідника вдавалося регулярно отримувати ліміти та проводити відповідні природоохоронні заходи, що є надзвичайним у плані своєчасного забезпечення населення, працівників заповідника і полонинські господарства життєво-необхідною нормою паливних дров та будівельної деревини.

2020 рік став винятком у цьому плані через те, що Міністерство енергетики України не затверджувало Карпатському біосферному заповіднику лімітів на використання природних ресурсів шляхом проведення санітарно-оздоровчих заходів та інших рубок через застарілу Інструкцію «Про застосування порядку установлення лімітів на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення» (зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 12 лютого 2008 року за №117/14808), затвердженої наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 24 січня 2008 року №27.

Через неотримання лімітів було відмовлено громадам у виділенні паливних дров та будівельної деревини для ведення полонинського господарства, та швидкими темпами назрівав конфлікт з населенням через неможливість забезпечення їх паливними дровами для опалення власних дворогощтарств.

Жодні пояснення відсутності у заповідника можливості проводити заготівлю дров населення не сприймало і ми розуміли, що у разі не розв'язання зазначеного

питання ми отримаємо конфлікт з людьми який безповоротно зашкодить позитивному іміджу заповідника.

«Розблокування» затвердження лімітів відбулося тільки після утворення нового міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України із внесенням змін до вищевказаної Інструкції (наказом Міндовкілля України №15 від 06.08 2020 року).

Однак, загроза неотримання лімітів заповідником на 2020 рік не була усунена через необхідність переоформлення та доопрацювання пакету документів, отримання погодження та затвердження матеріалів лісовпорядкування розроблених для заповідника протягом 2016-2018 років.

Попри чималі труднощі адміністрація КБЗ у тісній співпраці з керівництвом та працівниками департаменту заповідної справи зуміла у стислі терміни підготувати та захистити проект лімітів у Міндовкілля України. Разом з тим, через побоювання неотримання лімітів, тиск з боку населення та органів місцевого самоврядування, з метою уникнення соціальної напруги населення, яке проживає у зоні діяльності заповідника, недопущення самовільних рубок лісу напередодні опалювального періоду, адже дрова є єдиним видом опалення для близько 600 дворогощтарств депресивних не

газифікованих гірських населених пунктів, адміністрація заповідника вимушена була звернутися про допомогу у пришвидшенні затвердження лімітів безпосередньо до міністра Міндовкілля України, голови Закарпатської ОДА та Кабінету Міністрів України.

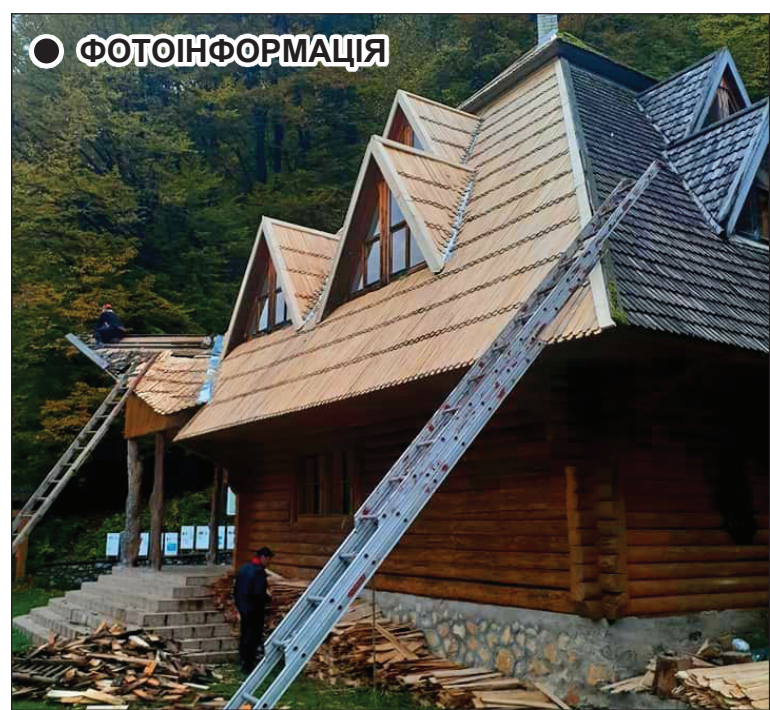
Голови населених пунктів на звернення громадян, у свою чергу, зверталися за допомогою у вирішенні забезпечення паливними дровами населення до органів влади та народних депутатів України. 06.10.2020 року, рівно через 2 місяці після затвердження нової Інструкції, ліміти заповіднику було затверджено. Звичайно, час для проведення повного обсягу запланованих робіт у 2020 році втрачено. Тож, адміністрацією заповідника вживаються заходи по негайному забезпеченню потреб населення у паливних дровах. Однак, зважаючи на погодні умови та пізнє отримання лімітів, громадянам та працівникам заповідника, які не зможуть отримати дрова оплативши їх у поточному році адміністрація заповідника надасть можливість їх отримати в I кварталі наступного року.

Звертаємося до громадян та працівників заповідника, які планують отримати паливні дрова в установи зважати на ситуацію, яка склалася та з розумінням віднести до можливої затримки у забезпеченні дровами. При цьому всі, відповідно до затверджених списків, паливними дровами заповідником буде однозначно забезпечено.

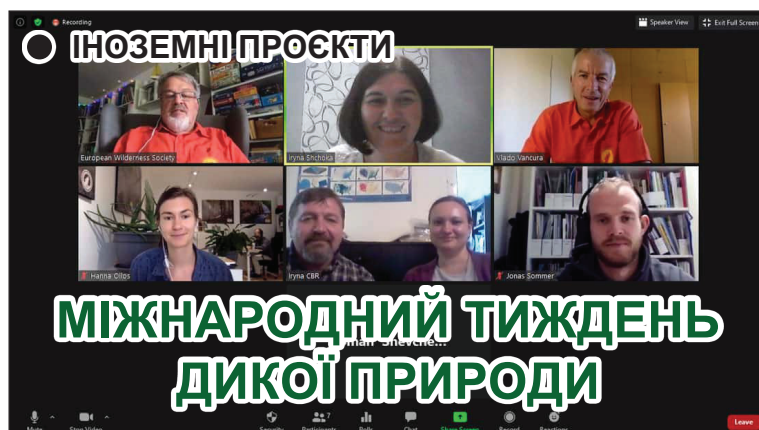
Микола РИБАК,
в.о. директора КБЗ, заслужений природоохоронець України.

НА БУДІВЛІ ІНФОРМАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ЦЕНТРУ «ЦЕНТР ЄВРОПИ» ВЕДУТЬСЯ РОБОТИ ПО ЗАМІНІ ДАХУ

Роботи із заміни крівлі працівники Карпатського біосферного заповідника виконали у короткий термін. Потреба встановлення нового покриття викликана частковим зношенням попереднього настилу. Важливо зазначити, що всі матеріали використані для даху – екологічні та встелені за прадідівською технологією, завдяки чому музей виглядає автентично і привабливо для відвідувачів.

ФОТОІНФОРМАЦІЯ

Цьогоріч Європейське товариство дикої природи започаткувало унікальний захід, особливо актуальний в умовах суворих карантинних обмежень. Мова йде про так званий «Міжнародний Тиждень Вільдernesу» в онлайн-форматі, який ставить за мету об'єднати ентузіастів довкола ідеї збереження Дикої Природи по всьому світу.

Карпатський біосферний заповідник тісно співпрацює з Товариством із 2016 року, коли директор нашої установи Микола Рибак отримав Сертифікат кандидата на отримання статусу «Ділянки дикої природи». За час, що минув експертами Товариства спільно з науковцями КБЗ сертифіковано 7 територій дикої природи, які включають:

- дві ділянки власне дикої природи – Угольку-Широкий Луг площею 7117 га, оцінену за найвищою категорією – платиновою, і Мармарош площею 3162 га, оцінену за срібною категорією;

- дві ділянки дикої природи – Уголька-Широкий Луг та Кузі-Трибушани площею, відповідно, 7117 га (платина) та 1370 га (бронза);

- три дикі річки: Мала Уголька протяжністю 7 км, Велика Уголька – 8 км, та Широкий Луг – 9 км. Усі дикі річки оцінені за платиновим рівнем.

Зараз тривають роботи із сертифікування території Чорногірського масиву, яка пройшла процедуру аудиту в 2019 році.

Проте, повернемося до Тижня Вільдernesу. Захід запланований на період з 19 по 23 жовтня

на 2-й стор.

● ПИТАННЯ РУБА

КОЛИ БУДЕ ЗБУДОВАНО МІЖНАРОДНИЙ ЦЕНТР БУКОВИХ ПРАЛІСІВ У КВАСАХ?

Кабінет Міністрів України постановою від 20 жовтня 2019 року №880 затвердив Державну програму розвитку регіону Українських Карпат на 2020-2022 роки, у якій за напрямком «Екологічна безпека та природоохоронні заходи», передбачено будівництво в Карпатському біосферному заповіднику Міжнародного навчально-дослідного центру збереження букових пралісів, еколого-освітньої роботи та сталого розвитку. А відповідальними виконавцями будівництва цього об'єкту визначено Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів й Закарпатську облдержадміністрацію.

Будівництво Центру, передбачається також вимогами статті 5 Конвенції про охорону Всесвітньої культурної та природної спадщини, та Розпорядженням Кабміну України від 21 листопада 2018 р. №892-р «Деякі питання збереження української частини природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» та сталого розвитку прилеглих до нього територій».

Відповідно до Стратегії розвитку мережі навчальних центрів (візит-центів) розробленої в Міжнародній академії охорони природи на острові Вільм (Німеччина, 2011 р.), для збереження букових пралісів як об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, Центр проводитиме дослідження букових пралісів, буде поширювати знання про значення та цінності Всесвітньої природної спадщини, підвищуватиме рівень екологічної освіченості управлінських та

господарських кадрів, зокрема в сфері лісової екології, природоохоронної справи та сталого розвитку, пропагуватиме альтернативні джерела енергії, проводитиме міжнародні конференції та семінари із екологічних проблем тощо.

Міжнародний центр відіграватиме координуючу роль у мережі еколого-освітніх центрів, які паралельно мають створюватися в інших 12 країнах Європи, де розташовані частини об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» (Німеччина, Італія, Іспанія, Румунія, Словаччина, Австрія, Україна та інших).

Значна частина цього об'єкта Всесвітньої спадщини розташована в прикордонних районах повіту Марамуреш Румунії (резервати «Grosii Tiblesului – Preluci», «Izvoarele Nerei» та «StrTmbu Baiut»), Словаччини (національний

на 2-й стор.

МІЖНАРОДНИЙ ТИЖДЕНЬ ДИКОЇ ПРИРОДИ

на 1-й стор.

2020 року. Протягом цих п'яти днів активісти з усього світу віртуально презентували різноманітні куточки Дикої Природи (Вілдернесу) нашої планети в презентаціях, дискусіях, семінарах, екскурсіях, репортажах тощо, а також організовували цікаві спільні заходи та багато іншого. Кожен із 5 днів, протягом 12 годин, був сповнений захоплюючим контентом, поділений на три географічні блоки – Азія

та Океанія, Європа та Африка і Америки – в зручний час для кожної частини світу. Блоки тривали з 10.00 до 22.00 з годинною перервою посередині. Отже, в першій половині дня ми слухали історії з власного континенту, а ввечері – про Вілдернес з іншої частини світу. І це ще не все. Протягом перерви тут демонстрували короткі фільми, які показували виклики, з якими стикаються ділянки Дикої Природи у всьому світі, а також відповідні рішення для них.

Працівники КБЗ ґрунтовно підготувалися до тижня Вілдернесу. Творчий колектив із представників різних відділів підготував півгодинний відеофільм про установу, а також про наявні тут ділянки Дикої Природи. Родзинкою фільму стали кадри, зняті з квадрокоптера, який дозволив глянути на ці унікальні території з висоти пташиного польоту. Ще однією цікавиною став сюжет про флешмоб з презентацією правил поведінки на природі і концепції «Поважай Природу», організований на центральній садибі заповідника, в якому взяли участь діти наших працівників. І хоча слова дітей лунали українською, його емоційний настрій був зрозумілий для всіх учасників заходу.

Також, для відзначення Тижня Вілдернесу, на території КБЗ (спочатку в Музеї екології гір, а потім в туристично-інформаційному центрі «Центр Європи») незабаром розпочне свою роботу виставка територій Дикої Природи з усього світу.

Ірина ЙОНАШ, заступник начальника відділу рекреації та сталого розвитку, **Василь ПОКИНЬЧЕРЕДА**, заступник начальника відділу науково-дослідної роботи і міжнародної співпраці.

ВИВЧАЛИ СУЧАСНІ МЕТОДИ КОМУНІКАЦІЇ

Природоохоронні території в Україні – це дивовижні куточки суходолу та водного простору, природні комплекси та об'єкти, які мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та інші цінності.

Відсутність сучасної і якісної реклами, недофінансування природоохоронних установ негативно впливає на відвідуваність територій, їх популярність серед туристів, економічний розвиток прилеглих сіл, розвиток інфраструктури та екологічної освіти тощо. Зараз для сучасного туриста Інтернет-ресурс є одним із основних джерел інформації. Та часто туристам важко швидко знайти необхідні дані про відпочинок в певному заповіднику чи національному парку, а саме щодо доїзду, проживання, цікавих місць, маршрутів та особливостей спорядження. Саме про маркетинг туризму на цих територіях і правильну комунікацію в соцмережах «Фейсбук» та «Інстаграм» йшлося на дводенному навчальному тренінгу у Львові, який відбувся в рамках проекту «Підтримка природно-заповідних територій в Україні».

Учасниками навчань, серед природоохоронців наукових установ України стали й пра-

цівники КБЗ, зокрема, автор цих рядків та Василь Покиньчереда. Робота розпочалася із знайомства з рекламною кампанією реабілітаційного притулку для ведмедів «Домажир», що розташований за 15 км. від Львова у природному заповіднику «Розточчя». Для учасників заходу було цікаво дізнатися від працівників притулку як вони залучають великий та малий бізнес, волонтерів, інвесторів, місцеве населення, органи самоврядування та інші.

Другим етапом тренінгу стало ознайомлення з планом роботи з реалізації тендеру щодо створення власних сайтів, відеороликів та фототеки для восьми цільових територій проекту. Це основний та важливий для установ ПЗФ етап, адже протягом двох років буде вестися активна робота над створенням сучасних сайтів, і вже у наступному році легкі і доступні сайти почнуть функціонувати. Також на територіях заповідників і на-

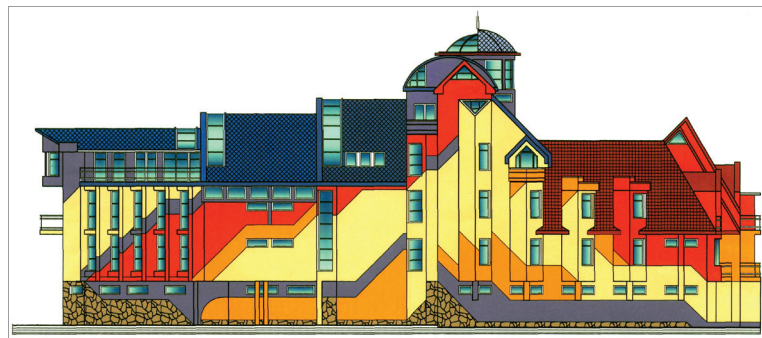
ТРЕНІНГИ

царків працюватимуть професійні фотографи, які протягом згаданого часу поповнять фототеки установ професійними світлинами.

Третім тренінговим етапом стало вивчення основних алгоритмів функціонування соціальних мереж, візуальної комунікації. Учасники ознайомилися з найкращими комунікаційними кейсами парків у світі, навчалися правильно подавати інформацію, обговорили перспективні методи залучення туристів. Одним із завдань тренерів було написання легкої, доступної, короткої замітки про установу у соцмережі «Фейсбук», враховуючи їх основні рекомендації щодо подачі інформації. За підсумками голосування, які проходили протягом двох днів було визначено переможця, і ним став Карпатський біосферний заповідник.

Завершальним етапом тренінгу стала зміна брендбуку та емблеми у соцмережах «Фейсбук» та «Інстаграм», які розробили дизайнери проекту «Підтримка природно-заповідних територій в Україні».

Іванна КОЛАЧУК, заступник начальника відділу еколого-освітньої роботи КБЗ.

КОЛИ БУДЕ ЗБУДОВАНО МІЖНАРОДНИЙ ЦЕНТР БУКОВИХ ПРАЛІСІВ У КВАСАХ?

на 1-й стор.

парк «Полоніни» та охоронна область «Вігорлат») та Закарпатської області України (КБЗ, НП парки «Ужанський», «Синевір» та «Зачарований край»).

Проектована будівля центру має площу близько трьох тисяч квадратних метрів і міститиме готель на 50 місць, лабораторно-навчальні приміщення, бібліотеку, конференц-зал на 150 місць, їдальню, виставкові холи площею в 600 кв. м з інтерактивною експозицією букових пралісів, альтернативних джерел енергії, ілюстрації негативних кліматичних процесів тощо. На будівництво Центру розроблена, за кошти Державного бюджету України, проектно-кошторисна документація. Загальна

кошторисна вартість будівництва у цінах 2015 року – 32334192 гривень. Але фінансування на його будівництво ще не виділено.

У зв'язку із цим, звертаємося до Міністра захисту довкілля та природних ресурсів Р.П. Абрамовського та Голови Закарпатської ОДА, О.Г. Петрова, внести будівництво в Карпатському біосферному заповіднику Міжнародного навчально-дослідного центру збереження букових пралісів, еколого-освітньої роботи та сталого розвитку до переліку об'єктів великого будівництва на 2022 рік та виділити із Державного бюджету необхідні кошти для його будівництва та корегування проектно-кошторисної документації.

Федір ГАМОР.

ОПРАЦЮВУЄТЬСЯ ПРОЕКТНА ІДЕЯ ЩОДО СТВОРЕННЯ В СЕЛІ ШИРОКИЙ ЛУГ ТЯЧІВСЬКОГО РАЙОНУ МУЗЕЮ ІСТОРИЧНОЇ МАРАМОРОЩИНИ

На околицях села Широкий Луг Тячівського району, розташована найбільша ділянка об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси та давні ліси Карпат й інших регіонів Європи» (5,6 тисяч гектарів). Цей регіон є також унікальною етно-культурною частиною історичної Мараморощини.

Тому з метою популяризації та збереження цих природних та культурних цінностей, створення інфраструктури для залучення сюди туристичних потоків, опрацьовується проектна ідея щодо створення на базі Карпатського біосферного заповідника (село Широкий Луг) Музею природних та культурних цінностей історичної Мараморощини (із благоустроєм прилеглої території, створенням дендропарку та етнографічної експозиції під відкритим небом).

Передбачається у нещодавно вивільнених частинах будівель та господарських споруд Широко-Лужанського природоохоронного науково-дослідного відділення біосферного заповідника, які розташовані безпосередньо у центрі села, облаштувати в приміщеннях та під відкритим небом екологічні, етнографічні й історико-культурні експозиції та історичне

марамороське дворогосподарство з відповідним інтер'єром та екстер'єром. А на території об'єкта спадщини облаштувати еколого-туристичні маршрути.

Сподіваємося на фінансову підтримку цього проекту, від керівництва місцевої громади, на розвиток якої, до речі, адміністрація біосферного заповідника, в минулому та цьому році спрямувала земельного податку на суму 7,6 мільйонів гривень.

Для обговорення питань, пов'язаних із реалізацією цієї проектної ідеї, ми зустрілися із корінним жителем Широкого Луга, добрим знавцем цього краю, членом Спілки письменників України, Лауреатом Шевченківської премії Петром Мідяною.

Федір ГАМОР, заступник директора Карпатського біосферного заповідника, доктор біологічних наук, професор.

УГОЛЬСЬКЕ ПРИРОДООХОРОННЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ВІДДІЛЕННЯ

Очолує відділення Василь Іванович Угляр, розташоване воно у селі Мала Уголька, Тячівського району.

Територія – площею 4729 га, поділене ПНДВ на три функціональні зони – заповідна (91,0%), буферна (7,3%) та зона антропогенних ландшафтів (1,7%). Під особливою охороною перебувають буккові праліси відділення, площею 4298,5 га, що включені до об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Буккові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи». Крім того, за межами об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО охороняються праліси (1,3 га) та природні ліси (9,9 га). У штаті працює 17 людей, з яких 15 – працівники служби державної охорони.

В Угольського ПНДВ є чотири маршрути: **На полонину Менчул:** з КПП «Мала Уголька» – вздовж річки Мала Уголька – полонина Менчул. Маршрут промаркований біло-синім кольором. Протяжність – 7 км, тривалість – 8 годин. На початку маршруту обладнано місце відпочинку, джерело питної води та лісовий будинок для ночівлі з кухнею. **Карстовий міст:**

КПП «Мала Уголька» – урочище Карстовий міст – під скелею. Маршрут промаркований біло-синім кольором, встановлено дорожовкази. Протяжність – 3,5 км, тривалість – 4 години. На початку маршруту обладнано місце відпочинку, джерело питної води, мінеральне джерело та лісовий будинок для ночівлі з кухнею. Цікаві місця: буккові праліси, карстова печера «Дружба», урочище «Чур» і Карстовий міст. **Молочний камінь:** КПП «Велика Уголька» – урочище Молочний камінь». Маршрут промаркований біло-зеленим кольором, є один дорожовказ. Протяжність – 2,2 км, тривалість – 3 години. Обладнано одне місце відпочинку. Цікаві місця: буккові праліси, урочище «Гребінь» – печера «Молочний камінь» і урочище «Велика Копиця». **До урочища Гуки:** урочище Зіболуг – урочище Гуки.

Маршрут промаркований біло-зеленим кольором. Протяжність – 300 м.

Інформаційно-туристичний центр «Буккові праліси Карпат – об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО». Центр розташований на території Угольського ПНДВ. Тематичне спрямування – буккові праліси: збереження, цінності, біорізноманіття та інше. Художнє оформлення вирізняється стилем, притаманним карпатським етносам, які проживають в до-

лині річки Тиса. Особливо цікавим є відеозал, оформлення якого створює ілюзію перебування в гушавині букового пралісу. Працює цілий рік.

Цікаві об'єкти: Джерело у селі Мала Уголька, площею 0,5 га, де протікає вуглекисла, хлоридно-гідрокарбонатно-натрієво-кальцієва вода. Загальна мінералізація 3,1 г/л. Мікроелементи: марганець, алюміній. Для лікування захворювань органів травлення. **Джерела: в урочищі Мала Уголька,** площею

гідрокарбонатно-натрієва вода. Загальна мінералізація 2,3 г/л. Мікроелементи: марганець, нікель, мідь. Для лікування захворювань органів травлення.

Скеля «Карстовий міст» – має художнє та естетичне значення, як рідкісне природне явище. Це унікальна природна арка, яка утворилася внаслідок карстових процесів, як вважає наука, ще на морському дні. Її оригінальність привертала увагу людей з давніх-давен. Ще 500 років тому, коли християн-

явище природи, має велике наукове й історичне значення. Це справжній музей природознавства. Печера цікава в археологічному та палеонтологічному сенсі. Тут знайдено кістки викопних тварин (зокрема, печерного ведмеда), з глибиною кількості їх збільшується. **«Гребінь»**, площею 5 га – це найбільша печера Закарпаття, має три поверхи, її галереї дуже красиві. Із стін спускаються каскадні напливи з кам'яними водоспадами, із стелі звисають ажурні кальцитові за-

нітні природні сховища, зокрема печери. Саме в «Молочному камені» була одна з численних стоянок, що використовувалася десятками поколінь наших пращурів. Упродовж археологічних розкопок, що проводилися тут у другій половині минулого сторіччя, було знайдено багато цікавих предметів цієї доби. Тепер вони експонуються в Ужгородському краєзнавчому музеї та Музеї екології гір Карпатського біосферного заповідника. **«Білих стін»**, площею 5 га – це чотири зали і один грот. Довжина її ходів становить 100 м. **«Прозорих стін»**, площею 4 га – це дві камери, довжиною 5 і 10 м, розташовані перпендикулярно одна до одної. Стіни повністю вкриті молочно-білим прозорим кальцитом із зеленуватим напливом у формі кам'яних квітів. У першій прохідній камері знайдено добре збережений череп печерного ведмеда. **«Ведмеже ікло»**, площею 5 га – має великий гротоподібний вхід 7х10 м. У підземних галереях чудові сталактити і сталагміти. Знайдено ікло ведмеда довжиною 8 см, вкрите тонкою оболонкою кальциту.

ШИРОКОЛУЖАНСЬКЕ ПРИРОДООХОРОННЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ВІДДІЛЕННЯ

Широколужанське природоохоронне науково-дослідне відділення, очолує Василь Васильович Мула, розташоване в селі Широкий Луг, Тячівського району.

Територія ПНДВ, площею 5654,0 га, поділена на дві функціональні зони – заповідна (92,6%) та буферна (7,4%). Під особливою охороною перебувають буккові праліси відділення, площею 5344,1 га, що включені до об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Буккові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи». Крім того, за межами об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО охороняються праліси (2,6 га) та природні ліси (3,8 га).

У штаті працює 16 людей, з яких 14 – працівники служби державної охорони.

У Широколужанському ПНДВ є один маршрут – **Урочищем Поляна до мінерально-го джерела** починається з КПП – урочище Поляна – мінеральне джерело. Стежка промаркована біло-зеленим кольором. Протяжність – 3,4 км, тривалість – дві години. Обладнано одне місце відпочинку та два мінеральні джерела.

Цікаві об'єкти: Джерело у селі Широкий Луг, площею 3,0 га. Вода тут гідрокарбонатно-кальцієво-натрієва, загальна мінералізація якої – 0,38 г/л. Столова вода. «Вершина гори Великий Камінь» – це унікальне відслонення, високий стрімчак із рештками флори і фауни.

Олександра СИМОЧКО.

Під час робочого візиту Міністра екології та природних ресурсів України Остаса Семерака (Мала Уголька, 2016 р.)

ОХОРОНА ПРИРОДИ, РЕКРЕАЦІЯ І ЦІКАВІ ОБ'ЄКТИ – ПНД ВІДДІЛЕНЬ ЗАПОВІДНИКА

Основні завдання природоохоронних науково-дослідних відділень Карпатського біосферного заповідника – це забезпечення режиму охорони території та природних об'єктів, а також попередження та припинення порушень природоохоронного законодавства. Серед напрямів роботи головним є охорона заповідних територій, рослинного та тваринного світу. Також недопущення порушення встановленого заповідного режиму, притягнення порушників до відповідальності, дотримання вимог щодо відвідування та правил перебування. Важливим є запобігання та ліквідація пожеж, інших надзвичайних ситуацій, проведення лісопатологічних обстежень, виконання планів природоохоронних, науково-дослідних, еколого-освітніх, рекреаційних та господарських заходів. Ще працівники відділення беруть участь у підготовці «Літопису природи». А про решту особливостей відділень читайте далі:

1,0 га, де протікає вуглекисла, гідрокарбонатнохлоридно-натрієва вода. Загальна мінералізація 3,6 г/л. Мікроелементи: марганець, нікель, метаборна кислота, алюміній. Для лікування захворювань органів травлення. **В урочищі Мала Уголька**, площею 0,5 га, де протікає вуглекисла, гідрокарбонатнохлоридно-натрієва вода. Загальна мінералізація 2,6 г/л. Мікроелементи: марганець, нікель, кремнієва кислота. Для лікування захворювань органів травлення. **У селі Велика Уголька**, площею 0,5 га, де протікає вуглекисла,

ство відзначало своє 1500-річчя, тут, у самому серці Європи, процвітав культ язичників, що поклонялися сонцю. Саме на Карстовому мості знаходилося їхнє капище, про що свідчать як архівні матеріали, так і цікаві знахідки артефактів. Цей витвір природи з мармурованого вапняку зверху вкритий розрідженим буківим насадженням, а відкриті ділянки цієї величезної брили зайняті мохами та накипним лишайниками, які чергуються з невеликими дернинами рідкісних папоротей. **Сталактитова печера «Чур»** – зал 5 на 10 м із висотою 2,5 м. Рідкісне явище природи, має наукове й історичне значення.

Печери «Дружба» («Романія»), площею 5 га – це природний колодязь, глибина якого становить 50 м. Зі стелі звисають сталактити і галактити, по дну протікає струмок. Цікава в геологічному і геоморфологічному сенсі. Рідкісне явище природи, має наукове й історичне значення. **«Перлинна» («Жемчужна»)**, площею 5 га – рідкісне явище природи, має наукове й історичне значення. Окрім сталактитів тут знайдено пізліти. Ці округлої форми камінці «ростуть» подібно до перлин. **«Вів»**, площею 5 га – рідкісне

в'єси, із самого початку відкривається вид на колодязь. Стелю прикрашають грушоподібні і куполоподібні ребристі напливи. Сталагміти химерних форм, виточені ванночки створюють неповторну красу.

«Молочний камінь», площею 5 га – унікальна пам'ятка неживої природи, загальна довжина якої становить 92 м, об'єм 630 м³. Вона має три зали, які вкриті настінними напливами. Печера цікава, як своїми розмірами і фантастичними кальцитовими напливами, що нагадують гігантські органні труби, що пронизують велику вертикальну площину навпроти входу, але й історією. Саме тут виявлена стоянка прадавніх людей-троглодитів, що заселяли територію Карпат ще в часи пізнього палеоліту (приблизно 20 тис. років тому). Ці первісні мешканці Карпат належать до так званої культури мисливців на печерних ведмедів. Вони жили завдяки мисливству і збиральству, які швидко виснажували місцеві ресурси. Це спонукало їх до постійних міграцій з місця на місце. Під час короткочасного осілого життя вони використовували різнома-

Будівля контрольно-перепускного пункту Широколужанського ПНДВ

Навчання з ведення фенологічних спостережень у Широколужанському ПНДВ

Многая, благая літ...

У вересні – жовтні цього року ювілейні роковини від днів народження урочисто відзначили працівники Карпатського біосферного заповідника:

Павло Іванович ШТЕФАНЮК, інспектор з охорони ПЗФ Кісванського ПНДВ;

Микола Миколайович БРАНА, майстер з охорони природи Рахів-Берлибаського ПНДВ;

Олена Іванівна БАБИЧ, інспектор з охорони ПЗФ ПНДВ «Долина нарцисів»;

Семен Семенович ЧЕРВАК, майстер з охорони природи Чорногірського ПНДВ

Дозвольте Вас сьогодні привітати,
Бо день такий буває раз на рік,
Здоров'я, щастя щиро побажати,
На все життя, на довгий-довгий вік!
До ситні літ дожити без горя і журби,
Від гір, від сонця, від калини
Всіх благ земних – з роси й води
Бажаємо Вам всі ми!

Адміністрація заповідника.

● НАУКОВІ ПОЛІГони

ПРАЦЮЮТЬ ЛІСОЗНАВЦІ

Як відновлюється ліс після проведених санітарно-оздоровчих заходів? Як довго триватиме природна сукцесія і який буде її результат? Як змінюється хімізм ґрунтів і

вміст хімічних елементів (особливо важких металів) у деревних і трав'янистих рослинах внаслідок різних видів та способів лісокористування?

Відповіді на ці та інші питання повинні дати спільні стаціонарні дослідження лабораторій екомоніторингу та лісознавства КБЗ на місцях проведення санітарних рубок, які були зроблені внаслідок всихання монокультур ялини 2008-2009 років.

15-18 вересня науковцями з вищезгаданих лабораторій за допомоги служби державної охорони Чорногірського ПНД відділення заповідника було закладено постійний науковий полігон на південному схилі г. Говерла. Також проведено обліки природного поновлення на ньому і відібрано відповідні зразки ґрунту та рослинності для лабораторних аналізів.

В подальшому планується продовжити дослідження впливу антропогенної діяльності на лісові екосистеми і розширити мережу постійних пробних площ.

Мирослав КАБАЛЬ, завідувач лабораторії лісознавства КБЗ.

● АКЦІЇ

ЧИСТІ БЕРЕГИ

Працівники структурних підрозділів заповідника прибрали водойми в межах установи. Так, від побутового сміття розчищено ділянки берегової лінії річок Тиса та Хустець.

Також, суботник проведено на території центральної садиби, в Долині нарцисів, в Центрі Європи та у Кевелівському природоохоронному науково-дослідному відділенні КБЗ. Основну увагу надали впоряд-

куванню дендропарку, колекційної ділянки, екологічних стежок та клумб.

Нагадуємо, що Міжнародний день чистих берегів відзначається щороку в третій вихідній вересня. Ініціатива з прибирання берегів заснована ентузіастами з громадської організації «Збереження океану» у 1986 році як відповідь на звіт, що викривав проблеми, спричинені засміченням океанів. (Вл. Інф.).

● ІНФОРМУЄ ВІДДІЛ ЕКООСВІТИ

НАГОРОДИЛИ ПЕРЕМОЖЦІВ

На початку весни працівники відділу екоосвіти Карпатського біосферного заповідника провели конкурс малюнків «Птахи на крилах весни принесли» приуроченого до Дня зустрічі птахів.

Не зважаючи на те, що конкурс проводився в умовах карантину, участь в ньому взяло понад двадцять учасників. Роботи юних художників оцінювалися за допомогою онлайн голосування у соціальній мережі «Фейсбук» на сторінці заповідника.

Нагадуємо, що переможцями конкурсу за найбільшою кількістю уподобань стали:

I місце – Едгар Седлак, учень 6-Д кл. ЗОШ І-ІІІ ст. №1, м. Рахів;

II місце – Олександра Слюсарчук, учениця 5-А кл. ЗОШ І-ІІІ ст. №2, м. Рахів;

III місце – Марія Пукман, учениця 7-А кл. ЗОШ І-ІІІ ст. №3, м. Рахів.

Нагородження переможців грамотами та призами відбулося на початку нового навчального року. Дякуємо всім учням за чудові роботи! Розвивайте таланти та вірте у свої сили!

Також дякуємо школам та їх керівникам за участь і співпрацю!

«ПОВАЖАЙ ПРИРОДУ»

У рамках проведення Міжнародного тижня дикої природи в Україні працівники відділу екоосвіти Карпатського біосферного заповідника провели заняття зі школярами загальноосвітніх шкіл села Костилівка та присілку Вільховатий.

Говорили з дітьми про рідкісні види фауни наших диких лісів, найважливіші правила поведінки на природі та переглянули цікавий журнал «Дика п'ятірка».

Учням було презентовано розмальовку «Поважай природу» – розробку завідувачки еколого-освітнього центру «Центр Європи» Мар'яни Беднар. На занятті діти інтерпретували позитивні та негативні ситуації, які можуть трапитись під час їхньої мандрівки в природному середовищі.

Усім було цікаво і весело, як завжди!

Вісник
КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

ЖИТИ З ПРИРОДОЮ

Контактні телефони: (03132) 2-21-93, 2-29-14.
Електронна пошта: cbr-rakhiv@ukr.net
<http://cbr.nature.org.ua>
Засновник і видавець:
Карпатський біосферний заповідник.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Красне Плесо, 77,
а/с 8, м. Рахів, 90600,
Закарпатська обл.

РЕДКОЛЕГІЯ:
Федір Гамор (шеф-редактор),
Андріана Леле,
Микола Рибак,
Юрій Беркела,
Богдана Москалюк,
Ярослав Довганич,
Вікторія Бундзяк,
Олег Борик (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів несе автор.

Газету віддруковано: ФОП Федченко Н.В.,
вул. Чкалова, 32А/32, м. Харків.

Замовлення № 45052

Тираж – 1300 примірників.

Газета виходить раз на два місяці.

Свідоцтво про державну реєстрацію Зт № 401 від 25.01.2006 року